

Zpráva o činnosti ÚPS na Sychrově za rok 2018

Připomínky významných výročí

ZÁMEK LITOMYŠL SLAVIL 450 LET OD POLOŽENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE

Rok 2018 byl významný pro zámek Litomyšl, neboť zámek slavil své 450. narozeniny - základní kámen byl Vratislavem z Pernštejna po poradě s astrology položen dne 18. 3. 1568. U příležitosti tohoto jubilea se konala řada kulturních akcí i výstav – výstava Renesance v Litomyšli, výstava nejkrásnějších operních kostýmů z Národního divadla s názvem Krása (v) kostýmu a závěrečnou tečkou za oslavami byla podzimní výstava Příběh zámku Litomyšl, kterou k 450. narozeninám připravilo Regionální muzeum v Litomyšli ve spolupráci se zámeckou správou.

K připomenutí španělského původu první majitelky Marie Manrique de Lara, manželky Vratislava z Pernštejna, se konala Španělská slavnost, realizovaly se tematické prohlídky, Hradozámecká noc a další. Díky zajímavé kulturní narozeninové nabídce zaznamenal v roce 2018 zámek v Litomyšli návštěvnický rekord – 52 675 platících návštěvníků. Svě jubileum, a to 60., slavil také národní festival Smetanova Litomyšl.

NA OPOČNĚ PŘIPOMÍNALI 950 LET OD PRVNÍ ZMÍNKY O OPIDU OPOCEN

Výročí slavil také zámek Opočno - v roce 2018 uběhlo přesně 950 let od první zmínky o "opidu Opočen" v Kosmově kronice. Hlavními akcemi v rámci oslav se stala dvojice výstav: "Stavební vývoj starého Opočna" a "Archeologické exponáty opočenského zámku".

"Stavební vývoj starého Opočna" přiblížil návštěvníkům nejmodernější pohled na přerod opočenského hradiště v hrad a zámek, kdy panelovou instalaci doplnilo několik tematických sbírkových předmětů. Výstava "Archeologické exponáty opočenského zámku" představila nejstarší zámecké sbírkové předměty a nálezy z vykopávek, ve většině dosud nevystavované. Stěžejními exponáty byly např. římská železná přilba, dva tisíce let starý buben dongsonské kultury, egyptské mumie ptáků a předměty objevené na panstvích Colloredo-Mansfeldů – např. středověké meče.

KUNĚTICKÁ HORA PŘIPOMÍNALA 25 LET OD OBNOVENÍ NÁVŠTĚVNICKÉHO PROVOZU

Kunětická hora si během celého roku 2018 připomínala 25 let od obnovení návštěvnického provozu a to plenérovou výstavou „Taková byla...“ Snímky zachycovaly stav areálu na přelomu 19. a 20. století, tedy před zásadní rekonstrukcí a výstava oslovila návštěvníky i tím, že získané/zapůjčené fotografie byly umístěny v místech, kde kdysi fotograf stiskl spoušť.

Archeologické exponáty
opočenského zámku

Španělská slavnost na
zámku Litomyšl

Výstava Krása (v) kostýmu
na zámku Litomyšl

Nové interiérové instalace

HRAD A ZÁMEK FRÝDLANT – PROHLÍDKOVÁ TRASA FRÝDLANTSKÝ POKLAD

U příležitosti 400. výročí začátku třicetileté války a 370. výročí vestfálského míru prezentoval Národní památkový ústav v prostorách frýdlantského hradu nález mincovního depotu ze zámeckého rybníka spolu s dalšími výsledky archeologických výzkumů formou nové prohlídkové trasy a knižní publikace, obojí s příznačným názvem Frýdlantský poklad.

Trasa je zaměřena na prezentaci zlatých a stříbrných mincí z období třicetileté války a dalších nálezů. Doprovodná publikace obsahuje popis a celkové vyhodnocení archeologického výzkumu a katalog s obrazovou dokumentací. Archeologický průzkum realizovali pracovníci Odborného pracoviště v Liberci, prohlídková trasa pak vznikala ve spolupráci se správou hradu a zámku Frýdlant.

HRAD GRABŠTEJN – VETERINÁRNÍ MUZEUM

Správa hradu Grabštejn připravila u příležitosti 25. výročí otevření hradu veřejnosti nový prohlídkový okruh s názvem "Veterinární muzeum aneb dějiny nejen československé vojenské kynologie". Okruh vznikl ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem a Centrem vojenské kynologie v Chotyni.

Nová prohlídková trasa, která představuje polní veterinární soupravy různých armád, tak reflektuje i ty dějiny hradu, které jsou neodmyslitelně spjaty s Armádou České republiky i centrem kynologie, která od roku 1954 sídlí v tzv. dolním zámku na Grabštejně.

HRAD BEZDĚZ – ZPŘÍSTUPNĚNÍ TEMPLÁŘSKÉHO PALÁCE

Templářský palác na II. nádvoří, který byl pro špatný stav uzavřen již roku 1844 Kristianem z Valdštejna, se v roce 2018 zpřístupnil veřejnosti. O projektu konzervace, statického zajištění a zastřešení paláce se rozhodlo v roce 2005 a samotná realizace probíhala od roku 2009.

V té době již byl palác ve špatném stavu a bylo nutné celé jeho zastřešení. Nacházely se zde částečně obnažené klenby se sutí i nálety a kontrolním zpřístupněním byl zjištěn částečný

propad klenby přiléhající k věži. Záchrana paláce byla dokončena v roce 2012, následně bylo vloženo přístupové schodiště a dřevěné vřetenno do podstřeší, kde byla vybudována expozice. Její součástí je např. panelová výstava popisující záchranné práce na paláci a také informace a část nálezů z archeologického průzkumu. Součástí obnovy bylo také nasvícení paláce a zakrytí vstupů masivními dřevěnými dveřmi.

ZÁMEK ZÁKUPY – ZPŘÍSTUPNĚNÍ BYTU NADLESNÍHO

Zámek Zákupy, který připadl v roce 1918 státu, byl plánován jako letní sídlo prezidenta Masaryka. Ze záměru ale nakonec sešlo a zámek spravovaly Státní lesy a statky a to prostřednictvím lesního rady. Právě toto období mapuje nová prohlídková trasa, která byla veřejnosti zpřístupněna na sklonku roku 2018 v souvislosti s výročím vzniku republiky pod názvem „Zámek za prezidenta Masaryka“. Z plejády lesních správců byl k prezentaci zvolen Ing. Josef Maťa, působící v Zákupích v letech 1932-1935.

Prohlídka bytu zahrnuje předsíň s toaletou, pracovnu lesního rady, parádní pokoj, kuchyň s koupelnou, dětský pokoj a ložnici. K zařízení nové expozice byl využit nejen mobiliární fond Národního památkového ústavu, ale také předměty z darů a pozůstalostí. V mobiliárním fondu zámku Zákupy zůstala zachována část trofejí z prvorepublikové lesní správy, ale také unikátní kolekce portrétních fotografií, jež představují jednotlivé lesní správy od poloviny 19. století až do Ing. Josefa Mati. Slavnostního zpřístupnění se účastnili také potomci pana Mati, kteří zámku zapůjčili i část vybavení do expozice. Otevřením této trasy se tak veřejnosti historicky vůbec poprvé zpřístupnily prostory 1. patra zámku.

SYCHROV – ZLATÝ POKLAD

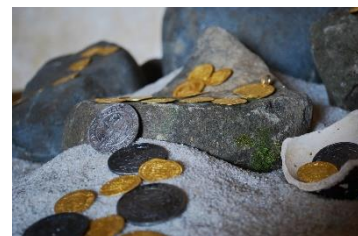
Od roku 2003 jsou v prostorách sychrovského zámku vystavena díla turnovského rodáka Františka Khylna, zlatníka působícího v USA, který svoji soukromou sbírku věnoval České republice, respektive rodnému Turnovu. V zimních měsících 2017 – 2018 došlo k reinstalaci této prohlídkové trasy, a to nejenom novým uspořádáním Khylnových uměleckých děl a novými vitrínami, ale původní sbírka byla obohacena o předměty sakrálního charakteru z drahých kovů a slonové kosti z mobiliárního fondu zámku Sychrov, které dosud nebyly prezentovány veřejnosti. Došlo také k novému nasvícení a výmalbě – návštěvníkům je sbírka prezentována pod názvem Zlatý poklad (původně Klenotnice).

Byt nadlesního na zámku
Zákupy

Zlatý poklad na Sychrově

Prohlídková trasa
Frýdlantský poklad

Prohlídkový okruh
Veterinární muzeum na
Grabštejně

Budování podstřeší
Templářského paláce hradu
Bezděz

Stavební obnova památek

ZAHÁJENÍ PROJEKTU IROP ITI KUNĚTICKÁ HORA DUŠANA JURKOVIČE – BÁSNÍKA DŘEVA

Po intenzivních přípravách se do realizační fáze dostal projekt obnovy západního křídla hradu, zahrnujícího tzv. Jurkovičův palác, objekt 6. brány a dřevěnou vestavbu. Obnovu na Kunětické hoře slavnostně zahájili 30. 7. 2018 ministr kultury Antonín Staněk, ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová a generální ředitelka NPÚ Nad'a Goryczková. Projekt IROP ITI Kunětická hora Dušana Jurkoviče – básníka dřeva si vyžádá náklady ve výši téměř 79 milionů korun a z větší části je hrazen z prostředků EU.

Cílem projektu je očištění objektu od novodobých zásahů, rekonstrukce fragmentu vnějšího schodiště, vyhlídkové lávky a stříšek. Počítá se s obnovou omítek historického zdiva, betonové desky a doplnění přípojek inženýrských sítí. Bude vybudována moderní samonosná oceloskleněná vestavba citlivá k památce a budou zpřístupněny základy a stěny historické obranné věže ve sklepních prostorách. Nová expozice se zaměří na osobnost a tvorbu Dušana Jurkoviče. Předpokládaný termín skončení prací je rok 2021.

POKRAČUJÍCÍ PROJEKT IROP NA SLATIŇANECH – „ŠLECHTICKÁ ŠKOLA V PŘÍRODĚ“

Projekt byl zahájen v roce 2017, s ukončením prací se počítá na konci roku 2019. V průběhu roku 2018 byly dokončeny práce na fasádách severního křídla, stavebně byly připraveny prostory budoucího návštěvnického centra, restaurovány byly vstupní dveře z nádvoří, obnoveno bylo oplocení zámku i parku, započala obnova zeleně a drobné architektury a cestní síť v parku. Během rekonstrukce také probíhal archeologický průzkum, který upřesnil rozsah bývalého hospodářského dvora jižně od zámku či trasování původního vodovodu z roku 1887.

Restaurátorské průzkumy odhalily nejen původní barevnost fasád, ale také interiérovou výzdobu, jež byla obnovena. Návštěvníci tak v budoucnu spatří ve dvou místnostech dílo Johanna Kaspara Fibicha z konce 18. století připomínající květinovou tapetu.

Velkými potížemi si v roce 2018 prošel zámecký park, kde nad rámec plánované obnovy musely být odstraněny desítky stromů napadených kůrovcem a ty, které nevydržely extrémní sucho a náporů několika vichřic. V současné době dochází k náhradám solitérních jedinců i celků za dodržení koncepce parku. Do budoucna sucho pomůže zmírňovat vybudovaný vnitroareálový vodovod a systém podzemních nádrží zachytávající dešťovou vodu z domu pro zahradníky a skleníky.

STAVEBNÍ OBNOVA ZÁPADNÍ A JIŽNÍ TERASY A TERASY PORTIKU NA HRÁDKU U NECHANIC

Na konci roku 2018 byly dokončeny stavební práce na všech třech nadzemních terasách zámku. Terasy již dlouhodobě trpěly vlivem klimatických podmínek a dožilým systémem odvodnění tak, že docházelo k zatékání do objektu a postupnému narušování okolních konstrukcí. V rámci akce došlo k obnově všech konstrukčních souvrství podlah včetně nové pochozí dlažby, stejně tak hydroizolací a odtokových systémů. Zároveň došlo na terase portiku k navrácení, na základě historických fotografií a maleb, původní podoby dřevěného okrasného zábradlí, které koresponduje s nádhernou výzdobou a architekturou ve stylu tudorské gotiky.

REVITALIZACE ZÁMECKÉHO RYBNÍKA NA FRÝDLANTĚ

Po přivalových deštích v roce 2013 došlo k výraznému zhoršení stavu zámeckého rybníka. Po přidělení dotace z MK ČR byla realizována rekonstrukce opevnění zátopové plochy a přítokového koryta – původní dožilá vrdřeva byla nahrazena kamennou zídkou z místního čediče, došlo k odstranění sedimentů ze dna rybníka, opravě rybniční hráze a stavidla, instalaci nové lávky a zábradlí na hrázi. Součástí akce byly také rozsáhlé vegetační úpravy. V rámci archeologického průzkumu došlo k nálezů tzv. Frýdlantského pokladu – zlaté a stříbrné mince z 16. století a další cenné artefakty.

IROP Slatiňany –
„Šlechtická škola
v přírodě“

Stavební obnova západní a jižní
terasy portiku na Hrádku u
Nechanic

Revitalizace zámeckého
rybníku na Frýdlantě

Kunětická hora Dušana
Jurkoviče – básníka dřeva

Hodnocení návštěvnické sezony

LIBERECKÝ, KRÁLOVÉHRADECKÝ A PARDUBICKÝ KRAJ

Rok 2018 navázal z pohledu návštěvnosti na rekordní rok 2017 – ačkoliv tropické léto přinášelo obavy o návštěvnost objektů, v konečném součtu jsou čísla velice pozitivní. 18 objektů ve správě ÚPS na Sychrově mělo v roce 2017 návštěvnost celkem 988 054 návštěvníků, v roce 2018 potom 944852 návštěvníků. Velkou měrou se o udržení návštěvnosti zasloužil zámek Ratibořice s Babiččiným údolím, neboť návštěvníky lákalo obnovené vodní dílo (viz výroční zpráva 2017), rekordní návštěvnost měl také zámek v Litomyšli díky akcím připomínajícím 450 let od položení základního kamene, skoro 100 000 návštěvníků přijelo na Kuks. Hranici sta tisíc návštěvníků překročil hrad Trosky a zámek Sychrov, zatím nejvyšší návštěvnost za poslední roky hlásí také hrad Grabštejn (19 025) a zámek Lemberk (34 474). I přes tropické teploty v letních měsících dokázalo na poměrně těžko přístupný Bezděz vystoupat celkem 67 661 osob.

I v roce 2018 si správy objektů chystaly pro návštěvníky bohatý doprovodný program a tematickou výzdobu objektů – velikonočně nazdobený interiér obdivovali návštěvníci na Opočně, na Hrádku u Nechanic, na Náchodě, v Ratibořicích, na Litomyšli, Lemberku, Bezdězu i Grabštejně, bohatá vánoční výzdoba a řada doprovodných akcí potom lákala návštěvníky na Frýdlant, Sychrov, Zákupy, Hrubý Rohozec a již zmiňovaný Náchod, Grabštejn, Lemberk či Ratibořice. Na Hrádku u Nechanic proběhla první květinová výstava v interiérech zámku pod názvem Květiny pro kamenného motýla, která byla pro velký zájem návštěvníků prodloužena, velmi oceňované jsou květinová aranžmá na Litomyšli a také tradiční Svátky růží na Opočně. Návštěvníky velice oblíbené jsou Kuronské slavnosti na Náchodě, Císařské slavnosti na Zákupích, noční prohlídky Bezdězu a Čertovské slavnosti na Troskách, kostýmované prohlídky na Ratibořicích – a to jak na zámku, tak ve mlýně, které připomínají děj z Babičky, návštěvníky oceňovaná je také Hradozámecká noc, do které se v roce 2018 premiérově zapojil i hospital Kuks. Kromě klasických prohlídek a kulturních akcí jsou na objektech realizovány přednášky, stavebně historické prohlídky (např. na Hrubém Rohozci – Putování za renesancí) či prohlídky běžně nepřístupných prostor, ale také svatební dny, trhy, jarmarky.

Za rok 2018 bylo pro návštěvníky vydáno celkem 100 dárkových poukazů na prohlídky objektů ve správě ÚPS na Sychrově.

Majáles na zámku v
Ratibořicích

Grabštejnský advent

Grabštejn, noční prohlídka
„Ze života diplomata“

Další vybrané významné události a aktivity

EUROKLÍČ NA ZÁMKU SYCHROV

Dne 25. 10. 2018 se v prostorách státního zámku Sychrov uskutečnila společná tisková konference představitelů Národního památkového ústavu, Národní rady osob se zdravotním postižením a Libereckého kraje k mezinárodnímu projektu Euroklíč, který je v České republice realizován Národní radou osob se zdravotním postižením ČR od roku 2015. Projekt má za cíl zajistit osobám se sníženou schopností pohybu, seniorům a rodičům dětí do tří let rychlou a důstojnou dostupnost veřejných sociálních a technických kompenzačních zařízení, jako jsou například výtahy, svislé a schodišťové plošiny, je realizován od roku 2015.

K existenci a úspěšnému fungování projektu Euroklíč je zapotřebí odpovědných partnerů, kteří podle přísných norem upraví svá sociální zařízení na bezbariérová, včetně instalace eurozámků. Jedním z takových partnerů je i Národní památkový ústav a právě na Sychrově, jako na prvním objektu ve správě NPÚ, byl euroklíč uveden do praxe.

STOUPÁ OBLÍBENOST ZKRÁCENÝCH A KOSTÝMOVANÝCH PROHLÍDEK PRO RODIČE S DĚTMI

Každým rokem se zvyšuje počet rodičů, kteří využijí možnosti zkrácené prohlídkové trasy vybraným objektem, a to buď s kostýmovaným, nebo civilně oblečeným průvodcem, který ale výklad uzpůsobuje věku dětských návštěvníků.

Na zámku v Náchodě, kde si děti mohou vyzkoušet kostým krále či princezny, tuto možnost během letních prázdnin využilo celkem 1 850 dětí v doprovodu rodičů. Nové pojetí dětských prohlídek je od roku 2018 na Grabštejně – S Jiřím Mehlem ze Střelic renesancí vsříc, během celé sezony je možnost dětských prohlídek na Hrubém Rohozci a Frýdlantě, přímo dětská trasa je na Zákupci, Sychrov nabízí letní prohlídky s princeznou, na Hrádku u Nechanic vodí děti paní hraběnka, na Kuksu si dokonce malí návštěvníci vyrobí vlastní lék, na Lemberku se seznámí s příběhem o leberském kocourovi Mikešovi. Na zámku Litomyšl nabízí zkrácené prohlídky zámekem pod názvem Letní pozastavení a využívají je i ti, kteří chtějí do zámku nahlédnout, ale nechtějí absolvovat klasickou prohlídku. Kromě toho jsou školám nabízeny speciální výukové programy, a to např. na hradě Litice nebo v Souboru lidových staveb Vysočina – Betlém Hlinsko.

NA LEMBERKU SE V PRAXI VŮBEC POPRVÉ VYZKOUŠELA ČERNÁ KUCHYNĚ

Na zámku Lemberk proběhlo premiérové pečení a smažení v tzv. černé kuchyni. Návštěvníci měli možnost ochutnat pokrmy vařené podle dobových receptů a domů si odnést vytištěné historické recepty. Akce se setkala s velkým úspěchem a bude tak zařazena i do kulturních akcí zámku v dalším roce, kdy se budou vařit jídla z doby posledních majitelů zámku – Clam-Gallasů.

NÁLEZ MINCE NA HRADĚ LITICE

V říjnu 2018 na hradě Litice začal, v rámci opravy východního křídla, záchranný archeologický výzkum. Cílem je odkrytí torzálních částí východního křídla, kde se nacházely hospodářské budovy hradu. Poprvé v objektu hradu byla při archeologickém výzkumu nalezena

mince. Jedná se o kruhový peníz s uhersko-českým znakem Matyáše Korvína, datace kolem roku 1470, mincovna České Budějovice.

Černá kuchyně na zámku
Lemberk

Dětské prohlídky na
Frýdlantě

Euroklíč na zámku Sychrov

Restaurování a nové instalace

INSTALACE LOŽNICE ARCIVÉVODKYNĚ MARIE TEREZY Z BRAGANZY NA ZÁKUPECH

Byla instalována a zpřístupněna ložnice arcivévodkyně Marie Terezy z Braganzy, kde se restaurátorům podařilo rekonstruovat mimořádně náročnou šablonovou výzdobu z 2. poloviny 19. století.

Pokračovala také reinstalace na I. trase v apartmá ve stylu biedermeier, kde došlo k doplnění expozice v rámci projektu Šlechta ve službách diplomacie (část expozice, kde je věnován prostor někdejšímu zákupskému vévodovi - synovi Napoleona Bonaparta zvaného Orlík).

RESTAUROVÁNÍ NA HRÁDKU U NECHANIC

Restaurátorskými zásahy prošly např. noční stolky do ložnice hraběnky, nebo portrét Marie Alžběty ze Schrattenbachu, který si mohou návštěvníci prohlédnout v zámecké herně.

DOPLNĚNÍ EXPOZICE NA KUKSU

O nové prvky byla obohacena část expozice v hospitálu Kuks – na prohlídkovou trasu se vrátil renovovaný glóbus z poloviny 18. století, byla dovybavena sakristie, kam se navrátila kněžská roucha, monstrance, kalichy a další liturgické předměty.

Vybrané stavební obnovy

OBNOVA KROVU A STŘECHY NAD KASTELÁNSKÝM KŘÍDLEM NA HRADĚ A ZÁMKU FRÝDLANT

Byla vyměněna stávající dožilá břidlicová krytina, poškozené plošné bednění a prvky krovu, měděné oplechování bylo navraceno zpět nebo se lokálně nahradilo novým. Bylo rovněž opraveno hrázděné zdivo na věži nad schodištěm.

ÚPRAVA VSTUPU A SOCIÁLNÍHO ZÁZEMÍ GALERIE NA ZÁMKU SYCHROV

Projekt přinesl celkové navýšení standardu doplňkového provozu galerie, navýšení jeho kapacity v možnostech daných disponibilním prostorem, zlepšení architektonického a provozního řešení a optimalizace spotřeby vody a energie. Využití zámecké galerie pro svatby, koncerty, výstavy a další kulturní akce tak přináší vysoký standart v oblasti zázemí pro návštěvníky.

OBNOVA PARKETOVÉ PODLAHY V BAROKNÍ LÉKÁRNĚ NA KUKSU

Na konci roku 2018 byly dokončeny práce na obnově dřevěné parketové podlahy v barokní lékárně U Granátového jablka a s ní sousedící přípravné laboratorní místnosti. Po odstranění koberce, po kterém se v průběhu předchozích sezón pohybovali návštěvníci, muselo dojít k šetrnému zbrúsení svrchních částí parket včetně odstranění celoplošného lepidla, jímž byl v minulosti koberec k podlaze připevněn. Po pečlivém zbrúsení těchto podlah byl aplikován transparentní olejový nátěr a následně navoskován. V nadcházející sezoně správa nemocnice připravuje prezentovat tento jedinečný prostor ve své původní podobě s doplněním stávajícího mobiliáře.

Obnova podlahy barokní
lékárny na Kukuš

Obnova krovu střechy a
fasády na Frýdlantě

PODĚKOVÁNÍ BENEFIČNÍM KONCERTŮM O.P.S. Z GRABŠTEJNA

Díky finančním darům Benefičních koncertů, o.p.s., proběhla rekonstrukce omítek a nátěrů v sálu předků na hradě Grabštejn – děkujeme.

Text zpracován na základě podkladů od vedoucích správ objektů a jednotlivých úseků ÚPS Sychrov.

Zpracovala: Mgr. Lucie Bidlasová (bidlasova.lucie@npu.cz)

Ověřil: PhDr. Miloš Kadlec (kadlec.milos@npu.cz)